

Økonomi og hushald i norsk innland

Hilde Sandvik,
Førsteamanuensis i historie
Universitetet i Oslo

Det vesteuropeiske giftermålsmønsteret

- **Nord-vest**
  - **Høy giftermålsalder:**
  - **- over 23 år for kvinner**
  - **snitt 26 år for kvinner**
  - **snitt 28 år for menn**
  - **ved førstegangs ekteskap**
  - **ung arbeidskraft**
  - **- tjenere**
  - **Gjengifte**
  - **Ekteskap forutsetter eget levebrød**
  - **10% av kvinnene blir aldri gift**
- **Sør-Øst**
  - **Lav giftermålsalder**
  - **- under 23 år for kvinnene**
  - **gjærne tenåringsbruder**
  - **høyere alder for menn**
  - **ung arbeidskraft**
  - **- unge par som flytter inn i den eldre generasjons hushold**
  - **Ikke gjengifte**
  - **Ekteskap forutsetter ikke eget levebrød**
  - **Alle kvinner blir gift**
-
- **John Hajnal: "Two Kinds of preindustrial household formation systems", 1982**

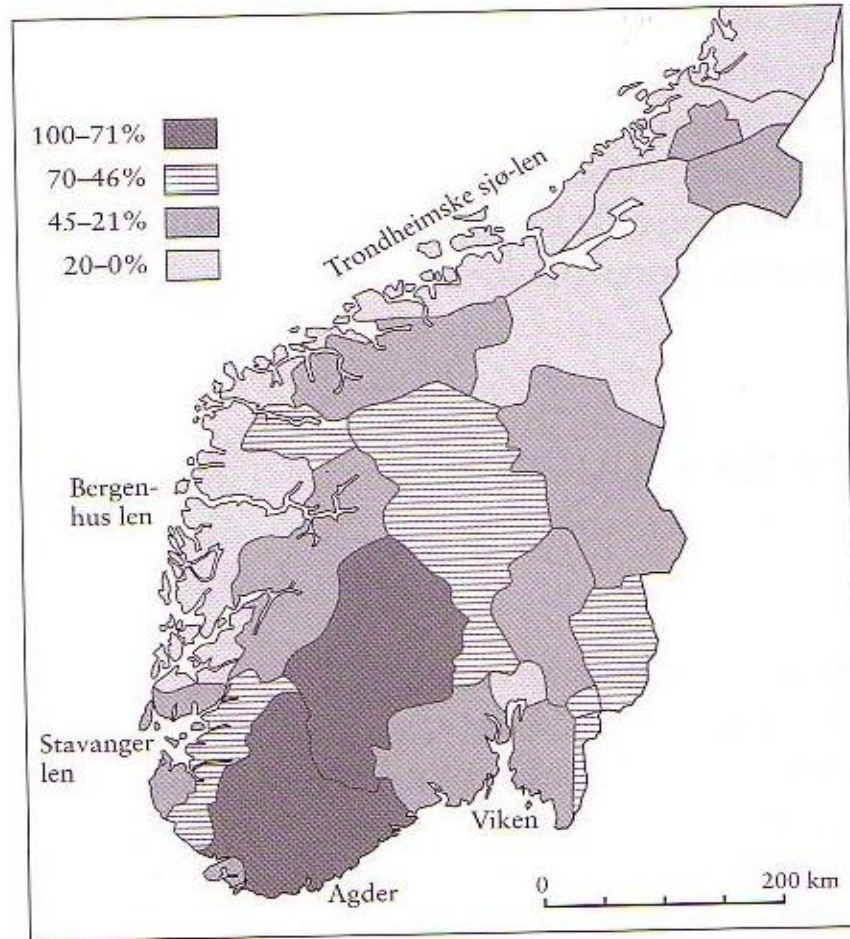
Husholdsstruktur i nordvest- Europa

- Gjennomsnittelig giftermålsalder ved førstegangs ekteskap
- - kvinner 26-28 år
- - menn 28-30 år
- Gjennomsnittelig barnetall pr. kvinne: 6
- Spedbarnsdødelighet mellom 15 og 30%
- Også høy barnedødelighet.
- Av en barneflokk på seks, vokste kanskje tre opp
- Vanlig å være i tjeneste fra 14 års alder til en giftet seg, også for gårdbrukerbarn

Den nordiske produksjon på husholdsnivå: Kombinasjonsøkonomien

- Arbeidsdeling
- Mangesysleri
- Sesongvariasjon
- Risikohåndtering
- ”Det avgjerande for levemåten var det samla produksjonsresultatet i huslyden.
- Denne organiseringa av primærnæringane var sjølve kjernen i ekspansjonen”
- Dyrvik, Tveite mf. *Norsk økonomisk historie 1500-1850*, 1979

Selveieprosent i 1661 – dvs. både arv, leie og ekteskap mulig adgang

Klyngetun på Vestlandet og einbølte gardar i Gudbrandsdalen

Foto: Ottar Løvik

Holdninger til kvinners myndighet

- Før 1814:
- Sammenlignende lov og rettspraksis
- Systematiske studier av rettsprotokoller.
- Lagtingsprotokollene for Opplandene en mulighet.
- Etter 1814, også politikk:
- For eksempel uttalelser i forkant av Lov om kvinners myndighet i 1888

1883- kommunestyrene spurt om felleseie eller særeie.
75% i Kristians amt la vekt på hustruen samtykke

- Fåberg 30. mai:
- Felleseie best, men: "Som bestyrer af Fællesboet bør manden være uberrettiget til uden Hustruens Samtykke at forpligte eller sælge hendes i Boet indbragte Jordegods og at foretage i Forhold til Boet noen betydelige handlinger eller Cautionsforpligtelser"
- Vedtatt mot 4 stemmer, som stemte for særeie som formuesordning med "full myndighet for Hustruen"

Lillehammer tilskuer 18. april 1883:

- Felleseie i ekteskapet ble begrunnet med århundres hevd, folks rettsbevissthet, det naturlige, det mest moralske. Kona burde imidlertid beskyttes ved noen forsiktighetsregler:
  - a. En enkel måte å opprette ektepakt både før og under ekteskapet
  - b. Konas samtykke nødvendig for at mannen skal selge fast gods
  - c. Konas samtykke nødvendig ved kausjon og panteforpliktelser
  - d. Adgang for hustru til å kreve boet delt
- "Er hun en dyktig Kvinde, en flink Husmoder, da har hun for det første inden sit Departement en saare stor Myndighed, ja kanske i de allerfleste Tilfælde endog et absolut Veto, og udad har hun i Regelen omend ikke direkte saa dog en indirekte og ikke uvæsentlig Indflydelse paa Mandens, ialfald mere betydningsfulde Gjøremaal"